

italijanske knjige, ali občevati z Lahi v njihovem jeziku, namenjena je pričujoča slovnica. Zato sem jo osnoval po vzgledu drugih takih slovnice ter razdelil v dva dela: v teoretično-praktični in v praktični del. (Predg.) — I. del: »Pravila, vzgledje in vaje« govori o pismu in glasoslovju in o besednih plemenih: o členu, samostavniku, pridevniku, številniku, zaimku, glagolu, prislovu, predlogu, vezniku in medmetu. II. del je namenjen vaji in ima razne pogovore, pogo- vore in pa kaj dobro sestavljeno berilo s kratkimi odlomki iz najboljših spisov, katerim je pridejano kratko poročilo o dotičnem pisatelju in njega ocena. Da je knjiga namenjena v prvi vrsti zasebnemu učenju, kaže nam str. 191—209, »Prevod slovensko-italijanskih vaj«, ob katerem si učenec lahko sam popravlja svoje naloge. — Po tem načinu je sestavljena večina ita- lijanskih slovnice; ni pa s tem rečeno, da bi ne mogla biti tudi drugače, kakor so n. pr. naše slovnice slovenskega jezika. Dala bi se tudi razdeliti v: I. glasoslovje (teorica dei suoni), II. pregiboslovje (teorica delle flessioni), III. besedotvoritev (formazione delle parole) in IV. skladnja (sintassi). A pisatelj ni imel toliko znanstvenega namena, nego da bi lahko in hitro uvel čitatelja (učenca) v govorjenje in rabo jezika.

Gledé posamnosti je opomniti, da se je gosp. pisatelj oklenil vseskozi najnavadnejših ali naj- boljših oblik in podal določna pravila. Zeló važna je izgovarjava in v taki knjigi za samo- uke mora biti dovolj opisana. Tu bi želeli n. pr., da bi bil gosp. pisatelj natančneje povedal, kako naj se izgovarjata *e* in *g* pred *e* in *i*, kajti v istini ni laška izgovarjava ista, kakor naših *č* in *dž*, marveč je ožja, kakor hrvatski *č* in *dj*, ali slovenski *tj* (n. pr. tje = če) na nekaterih krajih. Kaj dobro je, da so naglasi (accenti) natančno zaznamovani; sicer je tudi izgovarjava na mnogih mestih označena v oklepaju. Vzgle- di za vajo so za rabo izbrani. Pregledi posameznih oblik lajšajo zeló učenje. Slovenska pisava je ne- koliko (le malo) nedosledna, čemur se skoro ni možno ogniti.

Kolikor sem mogel razvideti iz čitanja in pregledovanja, rečem lahko, da zadostuje Križ- manova slovnica zahtevam praktične slovnice. Rabili jo bodo lahko Slovenci, ki imajo vsaj srednjo omiko, vsaj glavno, splošno slovnico znanje. Zato je prav storil odbor, da jo je izdal. in »Matica« si je pridobila novih zaslug, kajti cena 1 gold. za mehko vezano, pa trdno sešito lično knjigo je res nizka. Pri drugih narodih imajo enake knjige drugačno ceno. A »Matica« ne išče dobička, pač pa hoče kot mati vsestransko skrbeti za Slovence. Omenjam še, da ta knjiga ni »družbena«, ampak le založna knjiga. Torej jo morajo tudi udje Matičarji kupiti, ako jo ho- čejo imeti.

„Pravljice in pripovedke za mladino.“ Zbral Dominicus. V Ljubljani. Založil in prodaja Janez Giontini. 1889. Mali 8°. Str. 141. Cena 36 kr. — Ta knjižica podaja 26 pravljic in pripovedek, ki so nabrane največ po raznih listih in knjigah: v Glasniku, Zori, Dunajskem in Ljubljanskem Zvonu, v Vrhu, Kresu, v Slov. Gospodarju, v Nanosu, par jih je menda tu v prvič natis-

nenih. Lahko rečemo, da so po listih nabrane pravljice gledé vsebine in oblike res dobre, to se pravi, zanimive in kratkočasne. »Pripovedka o fantu, ki je z mačkami oral«, morala bi pač biti bolj opiljena in res prirejena za natis. To je delo in naloga zbirateljeva. Izvirnik pové sevéda tako, kakor govori med seboj narod. Skrbeti treba tudi, da se iz kake druge zbirke česa ne privzame; »o neustrahljivem dečku« smo čitali, kolikor se spominjam, v Markičevi mali zbirki. Tu pa tam so se vrinile tudi nekatere nedostat- nosti. Na str. 135 je v sredi med »grdih besedi« in »To izgovorivši« odstavek izpuščen. Sevéda je tako tudi v viru zbirateljevem: »Glasniku« (1864, str. 241 in 341), kjer je stavec prezrl odstavek; a zbiratelj naj bi ga bil dopolnil. Prav v isti povesti se čudno bere na str. 135 opazka: V Rusovskem je posadnik, in kjer v tej povesti stoji starešina, naj se blagovoljno bere »posadnik«. Zakaj pa ni zbiratelj tega pre- menil, ako je hotel, naj čitamo »posadnik« mesto »starešina«? Čemu bi drugače čitali, nego je tiskano? Sicer še opomnim, da so snovi še do- volj primerne in otroškega duha, tudi v nravnem oziru dostojne. Zato hode imela mladina ž njimi nedolžno veselje, toliko bolj, ker ima knjižica na prvi zunanji strani lično barvano sliko.

Naslednje knjige imajo enako obliko in so iz iste založbe:

„Učenke v petih delih sveta.“ Spisala Eliza- beta Berthet, prevél A. Sušnik. III. zvezek. V Ljubljani. 1889. Str. 91. Cena 24 kr. — Vsebina: 1. »Izanami, mala Japonka« — pripoveduje o japonskem življenju, učenju in o begu svojega francoskega učitelja. 2. »Ivana, mala Mehikanka« — pripoveduje o svojem vzgojevanju v samo- stanu, svojem prijateljstvu do deklice Rozite, ki se vsled njene solze in njenega poljuba vzbudi iz hude omedlevice. 3. »Ema, deklica s Hava- jskih otokov« — prijetna slika havajskega živ- ljenja in poučevanja. Pripovedovanje je vseskozi živo, opisovanje se opira na mične dogodke. Pisava pisateljice je pač za naš okus nekoliko nenavadna, zato je tudi prevod precéj težak, ker je preveč natančen. Prelagatelju polagamo nujno na srce, naj prevaja prosteje, naj napravi lahko umljivo berilo za našo deco. Kar in kakor je v francoščini dobro, to in tako pa ni tudi za Slovence. Navzlic temu pa se bode marsikdo prijetno zabaval z živahnimi spisi in mičnimi dogodki.

„Izdajalca domovine.“ Povest. Spisal Vaclav Kredba. Poslovenil in za slovensko ljudstvo priredil H. Podkrajšek. V Ljubljani. 1889. Str. 80. Cena 20 kr. — Zanimiva je pač ta povest vseskozi, to se jej res mora priznati. »Ivan Čelešnik, čevljar v Dolji«, je bil poprej pri vojaki, pri »militêr«, kakor pravi sam, in tu se je naučil nekoliko nemščine. Vsled tega se je pa tako zatelebal vanjo, da se mu je bla- žena nemščina zdela edino zveličalna. Zato je dal svojega sinka Pepeta v nemške šole v C. na Koroško. Dečko se je navzel polagoma sla- bega duha nemških svojih součencev, pokvaril se popolnoma, zaničeval svojo dobro mater, ki se je borila z neumnostjo svojega moža, obesil šolo na kol, bil pisar, a poleg tega strasten do- pisovalec v nemške liste. Odpuščen iz svoje pi-

sarske službice, postal je laški vohun in izdajalec domovine v vojski med Avstriji in Lahi l. 1866 in kot tak zgrabljen je s svojim zapeljivcem in sokrivnikom vred prejel zaslužen plačilo — smrt s svincem. Njegov oče pa je znorel. — Čudno, a vendar mogoče! Ker je malih dogodkov dovolj v povesti, ker so pogovori živahni in pisava krepka, ker nam kaže povest pekočo rano na telesu slovenstva, zato smemo obetati knjižici uspeha in mnogo čitateljev. Po češkem izvirniku je kaj dobro prirejena za naše razmere. Le slovenski stavek je tu pa tam neokreten.

„Doma in na tujem.“ Povest iz preteklega stoletja. Spisal * * *. V Ljubljani. 1889. Str. 58. Cena 20 kr. — Tudi ta povest je polna dogodkov, tu pa tam se morebiti še prehitro in nepričakovano kaj zgodi, a naposled se vendar vse srečno izide Ivan, sin bogatega Planinška, in Sebenikov Ciril morata konec preteklega stoletja v vojsko na Laško proti zmagovitim Francozom. Zlasti Ivan gre težko, ker pusti doma ljubljeno, a od očeta ne še sprejeto nevesto — Anico. Razne nesreče prebijeta na Laškem in v Švici. A v Švici reši Ivana vrli Gireaud, s katerim se vrmeta v domači kraj Ivanov — Kamnik. Ciril je bil pa stopil pri bogatem kupcu v službo, ki je bil z njim zelo zadovoljen. Doma je dobil Ivan nevesto Anico za ženo, Ciril pa na tujem hčer svojega gospodarja in z njo vso njegovo trgovino. — Povest je, kakor sem rekel, z dogodki naltlačena, tu pa tam ni prave motivacije, a podaja dokaj lepih prizorov. Pisana je le za odrasle.

„Kara Petrovič, osvoboditelj Srbije.“ Zgodovinska povest. Iz nemškega preložil Ivan Urbanec †. V Ljubljani. 1889. Str. 68. Cena 20 kr. — Zanimiva zgodovina »Crnega Jurija« je tu v obliki povesti popisana — sicer zanimivo, a vendar dokaj v tujem duhu ali po nenavadnem načinu. Čita se prijetno, tu pa tam je pisava nekoliko trda, govor diši včasih malo po nemščini, slovnica dokaj pravilna, a ne brez izjem. — Ob koncu je kratek obris srbske ustaje in najnovejše srbske zgodovine. Tako more čitatelj primerjati povest z istinitimi dogodjaji.

Koncem petero navedenih malih knjig dostavljam rad, da so v nravnem oziru neizpodtikljive ter so razun »Doma in na tujem« tudi za mlajše čitatelje primerne.

Gospodu založniku, ki za našo književnost res rad kaj stori, priporočamo dobrohotno, naj tako vpliva na svoje pisatelje, da bodo podajali Slovincem ali proizvode, ali pa take prevode, kateri imajo res kaj pomena v slovstvu. Ako smo obsojeni, da imamo malo slovstva, imejmo pa dobro!

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Piše —è.)

(Dalje.)

Knjige „Matice hrvatske“ za leto 1889.

Znani pripovedovalec Jos. Eug. Tomić je zopet napisal novo pripovedko: „Emin-Agina Ljuba“. (Zab. knjiž. št. 110—111.) 8°. Str. 196. Cena 50 kr. — Povest je zgodovinska, dejanje se vrši v l. 1716 (po Varadinski bitki) na hrv.

bosenski meji, doli v Slavoniji. Junakinja povesti je Anica, hči vojvode Caldara, zares nenavadno dekletce, katero ima svoje posebnosti. Nekoč se vozi zjutraj po Savi, kjer jo ulovi nekoliko bosenskih hajdukov, hlapcev Emin-age, kapetana vakufskega, kateri jo osvobodi surovih hlapcev in pusti domov. Dekletcu se je pa tedaj mili obraz mladega Turka takó v dušo vtisnil, da ga ni moglo več pozabiti. Zaprotil jo je že Ivo Miljevič, barjaktar, kateri je stanoval pri njenem očetu, svojem kumu, naj mu dá svoje srce in svojo roko. A dala mu je le malo nade. Neki dan udarijo naši v Bosno; Turki jih sicer zapodé nazaj, vendar rani in ujame junaški Ivo Miljevič njih glavnega junaka Emin-ago. Ranjen leži Emin-aga nekoliko časa v hiši Aničinega očeta, ona mu pa streže najskrbnejše, kakor bratu, a pri tem — sevéda — se ljubezen med njima še bolj utrdi. Brat in pa žena Emin-agina prideta čez nekoliko časa po ranjenca, da ga odkupita, vendar Ivo Miljevič jima ga prepusti prostovoljno in brez odkupnine. Ali Anica in pa Emin-aga sta se dogovorila, da se snideta pozneje na drugi strani Save. To tudi storita. Vendar že prvokrat ja zasledi Ivo Miljevič, tedaj že Aničin zaročnik. Anica pobegne od straha in od sramote pred svojim zaročnikom z Emin-ago in postane njegova žena. Toda Emin-aga — Turek — ima že drugo, pravo ženo Fatimo. Tej je pa takó zamrzelo ravnanje njenega toliko ljubljenega moža, da se je ločila od Emin-age, preoblekla se za svojega brata in pozvala Emin-ago na »mejdan junački« (dvboj). Emin-aga zadene v dvoboju svojo bivšo ženo, ker ta iz osvete še kroglje ni dejala v svojo puško, a ko spozna svoje grdo delo, postane zlovoljen, tih in zamrzl tudi na Anico — Ajko —, katera se zaradi tega sama konča v Vrhasu.

Dosti nenavadna povest! Pripovedovanje je jako zanimivo, posebno je pa dobro očrtana Anica in pa borba med dobrim in zlom v njeni duši. Pisana je pa povest največ za bosenske Hrvate mahomedance, da se tudi njim omili hrv. knjiga. Tomić se jim je že poprej prikupil s svojim »Zmajem iz Bosne«, a zdaj jim je pa zopet podal pripovedko iz njihovega življenja.¹⁾

Ksaver Šandor Gjalski je obdaril Hrvate zopet z novo zbirko manjših povestij, katero je krstil z imenom: „Biedne priče.“ (Zab. knjiž. št. 112—114.) 8°. Str. 143. Cena 75 kr. — Ne bodem govoril o izvenrednem talentu Gjalskega, kateremu se tudi tuji narodi čudijo, le to naj povém, da so te pripovedke zopet nov dokaz njegovega talenta, a odlikujejo se takó sè svojo lepoto, da jih uvrstimo lahko med najboljša njegova dela. Vseh skupaj je sedem, nekatere izmed njih so že tiskane, druge so pa nove. Naslov jim je »Biedne priče«, ker opisujejo ljudi, kateri so, ne po svoji krivnji, skoraj celo svoje

¹⁾ Prav iz tega se umeva in tudi deloma opravičuje, da je gibanje strastij jako živo, za naše čustvo morebiti preveč živo narisano. Za vsa dejanja je en glavni motiv: strast. „Strast je strast. I najjači i najhladnji nje, kadar da joj odoli, kad bi trebalo.“ (Str. 151.) Vemo, da je to le v nekem zmislu res. Sploh se pa vidi v celi povesti tudi nravni moment in namen, namreč, da bi se jasno videle grozne posledice strastij. Kdor se njim prepušča, tega gotovo pogube in še druge ž njim. Uredn.